

САГА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2003 сыл
АЛТЫННЫ
9 КҮНҮ
42 ПИИД
№ 17 (9027)

◆ Доруубуя харыстабыла

УЛУУСКА ГЕПАТОЛОГ – ВРАЧТАР КЭЛЭН БАРДЫЛАР

Ааспыт нэдиэлэбэ улууска гепатолог-быраастар кэлэн үлэлээн-эмгэсэн барбыттарын кэннэ элбэх төрөппүт куттанна, салынна, уйатыгар уу киридэ. Ого тэҥинэн сүүрүккэ, үөрөнө, этэҥигэ аһы сылдыар-оҕолоро быар ыарытыгар ылларан эрэллэрин истэн хайа төрөппүт айманыа суоҕай? Улуус кылаабынай бырааһын солбуйааччы С.С.Сибирякова бу специалистары кытта көрсүһүүнү анаабытыгар тийиэн кэлэстим.

Саха сиринээҕи Доруубуя институтун хронической, вирусной гепатиттары мониториннааһын уонна профилактикалааһын 5 специалистан састааптаах бөлөхүн салайааччыта Реворий Григорьевич Саввин Чурапчы улуутугар ыппыт үлэтин туһунан бастаан билиһиннэрдэ:

– Миигин кытта иммунология кафедратын салайааччыта Р.И.Чемезова, гастроэнтеролог-быраас, медицинскэй наука кандидата А.П.Слепцов, оҕо инфекционист-бырааһа Н.А.Слепцова уонна иммунолог-быраас О.Н.Яковлева кэлэн оскуола оҕолорун уонна көрдөрүүн баҕалаах улахан нэһилиэнньэни көрөн-истэн бүтүбүт. Манны ба-

лаҕан ыйын 29 күнүттэн кэлэн үлэлэбиллэбит. Улуус бары нэһилиэктеринэн, улуус киинин бары оскуоаларынан сырыттыбыт. Бийиги үлөбүт сыала-соруга дьээн “В” уонна “Д” вируснай гепатиттарга скрининговай чинчийини оноруу буолар. Иммуно-ферментнай анализ онорор лабораториябытын аҕалан хас биридими оҕоттон хаан аналһа ылыбыт уонна анализ түмүгүнэн кулабан көрдөрүүлээх оҕолору ытыран инникитин бэйэтин хайдах харыстанахтааҕар, туох мизрени ылынахтааҕар субэлэри онордубут уонна Дьокуускайга медицинскэй киингэ чинчийиҥэ анаатыбыт. Барыта 1142 оҕону уонна 37 улахан киһини чинчийдибит. Нэһилиэнньэ оҕотуттан 5 бырыһыана бу вирус-тарга хабыллар кыахтаах дьээн быһаарыллына. 5 бырыһыан дьээн – бу орто көрдөрүү. Бийиги бөлөх 2000 сылтан үлэлиибит. Вирус туох дьайыны онорорун үөрэтэр программамы оноробут. Элбэх научнай үлэлэр суруллаллар, – дьэйтэ.

Ыстатыйаны саҕа өлөрөр киһи бу строкалары аһары түтэн билигин этиллэр строкаба хатамыта сэрэйиллэр. Дьэ, онон гепатит дьээн

тугуй?

“В” уонна “С” гепатит дьээн быар вируснай сүһүрүүтүн ааттыллар. Бу ыары бүтүн аан дойду үрдүнэн кизгик тарбаамыт уонна быар цитроһугар, рак буолуугар тиздэр кутталлаах. Ыары хаанынан уонна полсөй олобунан бэрлэлэр. Хаан куттарытын, тис туурдарытын кэмгэр, оннообор көннөрү охтон түтэн, хаан тахсан ыарылаах киһи хааныгар булуһан киһи сыстан сөл. Гепатитынан үксүн олохт сааска сылдыар (подросток) оҕолор ыалдыллар. Ыары сүрүн бириччинэтинэн ген структурата буолар. Ол эбэтэр төрөппүтүрүн, төрүттүрүн бу ыарынан ыалдыбытара, ыарыга дөбөнүк ыларымтыалара улахан оруолу ылар. Олохт сааска оҕолор арыгыны, наркотигы туттуулар уонна бэрээдэгэ суох интимнэй олобунан олохуулар гепатикка тиздэрдэн сөл.

Бу гепатиттар вирустар дьэ температуратыгар 3 ый, холодильнига 6 ый, тоҕордохко 20 сыл, хаптыт хаанга 25 сыл сыталлар. Оруттаахына 30 мүн., автоклава 20 мүн. буолан баран биридэ

өлөллөр. Онон киһи ханнык баҕарар кэмгэ сыстар кутталлаах. Маны таһынан вирустар айылҕаба күүстээхтэр, сыстыганнаахтар. “В” гепатикка сыстар Дельта гепатит киһини бизс сылынан өлөрөр. Аан дойду үрдүнэн Дельта гепатит саамай күүстээх, кутталлаах көрүгэ Африка дойдуларыгар, Тайванга уонна, киһи соһуйуон иһин, Саха сиригэр эрэ буолуппун тураллар. Сахалар геннай структурабыт быар ыарытыгар ылынымыта, ол иһин арыгы иһитэ, онтон доруубуя өттүнэн эмсэһэлэббиттэр да элбэхтэр. “Гепатит “В”, “С”, являются куэиной, сестрой СПИДа”, “Гепатит “С”-ласковый убийца” дьээн медиктар туттар тыллара киһини дык-синнээр.

– Гепатикка балаҕа ылыллыбыт оҕолор төһө кыалларынан суһаллык медицинскэй киингэ кириэн көрдөрөллөрө наадалаах. Маны таһынан төрөппүттэртэн оҕолор режимы, диетаны тутуһалларыгар улахан болҕомто ирдэниллэр. Сыгылаах, арылаах, аһары минньигэс, газтаах астар рационтан туоратылалларын өйдүктэрин наада. Маннык

оҕолор улахан физическэй норууускааттан тохтууллар. Ого киһи сүүрүн-көтүүн баҕарара чуолкай. Онон оскуола бу оҕолорго аналаах туһунан анал нормативтаах физкультурнай бөлөхтөрү арыыыга интэриэстэрин уураллара наада, – дииллэр специалистар.

Түмүккэ бөлөх салайааччыта Реворий Григорьевич улуус кылаабынай врачын солбуйааччы С. С. Сибирякова, “Аргусмедстрах” страховой компанияга, чуолаан генеральной директору медицина чааһыгар солбуйааччы О. Е. Гаврильева, клинко-диагностическая лаборатория үлэһиттэригэр (сэб. Е.С.Ноговицына) уонна физиотерапевтической кабинет үлэһиттэригэр (директор А. И. Пермяков) уонна оскуола фельдшердэригэр үлэни ытыыга кемэлөрүн иһин хаһыат нөҕүө махталын биллэрэр. Специалистар улуус врачтара бу ытыллыбыт үлэни салҕаан, доруубуя харыстабылтан үбүлээһин көрдөөн нэһилиэнньэбэ гепатиты утары вакцинация ыталларыгар субэлииллэр.

Оксана ЖИРКОВА.

ҮЛЭЛЭРЭ ҮРДҮКТҮК СЫАНАЛАННА

Статистика даннайдарыгар оҕолорун, норуот хаһаайыстыбатын араас салааларынан билгэлээһиннэр оҕолуулаһаллар, ол быһытынан дойдуну экономикага салгы сайдыытыгар былаан ылыллар. Онон, хайа тэрилтэбэ төһө киһи үлэлирин, ханнык оскуолаба хас оҕо үөрэнэрин, төһө от-бурдук хомуллубутун, туох тутуу ытыллыбытын туһунан сыһыппараны эрэ хомуйуунан, эридьиастээһининэн дырыктанар дьээн күдээринэ саныыр статистикабыт сулууспатын үлэтэ олус наадалаах. Алтынны 2 күнүгэр РФ уонна СР үтүөлээх артиһа П.М. Решетников аатынан Чурапчытаагы народнай театрга улуус баһылыгын солбуйааччы Н.Н.Попов салайан ытыллынан Саха сиригэр статистика сулууспата тэриллэбитэ 150 сылынан үөрүүлээх миитин буолан ааста.

Чурапчы улуутугар статистика сулууспатын историятын, ер сыллаах үлэтин-хамнаһын туһунан кичиг ис хоһоонноох дакылааты бу управление начальнига В.Т.Пермяков онордо. Саха Республикатын статистика комитетын председателин солбуйааччы Н.Н.Попова 2002 сыл алтынны ыйыгар буолбут Бүтүн Россиятаагы нэһилиэнньэ перелиһа бийиги республи-

кабытыгар хайдах ытыллыбытын туһунан иһитиннэрдэ уонна улуус бастыҥ перелищиктэригэр правительственной наҕараадалары туттартаа. РФ Президентэ В.Путин олохтообут “Перелиһи ытыыга өгөлөрүн иһин” медалынан уонна РФ статистикага государственнай Комитетын түөскэ кэтиллэр знагынан 11 киһи наҕараадаланналар. Киһилэр истэригэр улуустаагы управление начальнига В.Т.Пермяков, З.Н.Борисова (“Арчы” ҮөҮК кылаабынай бухгалтер), биллиилээх самодельнай композитор А.Барашкова (Чурапчы сэл.), К.В.Макарова (Сылан, пенсионерка) бааллар. Маны сэргэ, 24 перелищик түөскэ кэтиллэр знагынан, үгүс киһи СР статистикага комитетын уонна улуус дьаһалтатын Махтал суруктарынан бэлэтэнилэр. Сыралаах үлэ үрдүк таһымга сөптөөхтүк сыаналаммыт түгүнэн кытары алтынньынан управление начальнига Василий Трофимович 55 сааһын туолбутунан кинигэ аҕаан үгүс эбэрдэ этилиниэ, алгыс анаанна. Миитин үөрүүлээх чааһын кэнниттэн тэрилтэ бухгалтердарыгар аналаах семинар буолла.

“СО” корр.

СТУДЕНГА АНААҤЫН ДЬОРО КИЭНЭТЭ

Алтынны 4 күнүгэр Одьулууннаагы оскуола-лицейга саҕа үөрэнэ кэлбит оҕолору студентка “сурактааһын” дьоро кизгэтэ лицей актовай саалатыгар үөрүүлээх быһыыга буолан ааста. Быйылгы 2003-2004 үөрэх дылыгар республика 15 улууттан 100-тэн тахса оҕо тьа хаһаайыстыбатын маастара, ювелир, автомеханик, алмаһы кырылааччы, секретарь идэтигэр үөрэнэ кэллилэр.

Дьоро кизгэ саҕа студентка көрдөөх-нардаах тургутан көрүүттэн сабаланна. Ол курдук, хараҥа көрдүүрүнэн айаннаан, студент буолбуттарынан эбэрдэ суругу тутан, ылтаһын турбаны туораан, чүмэчылээх аарха аһынан ааһан, Таатта үрэх ыраас уугунан арчыланан алтан чуорааны чугдаартылар.Саалаба кирииллэригэр сахалыы таҕастаах кыргыттар өбүгэ сизринэн-туомунан студентка сүүстэригэр күлүнэн бэллэ түһэрдилэр. Дьаһалы секретарь-референт бөлөхтөр үөрэнэр, Абый

улууттан сылдыар Света Садовникова уонна ювелир бөлөхүн студента, Дьокуускайтан кэлбит Павел Алексеев иилээн-сабалан ытыллар. Саҕа студентка умуллубат түгүннэринэн улуус муниципальнай тэриллэтин баһылыга И.Н.Аммосов, Одьулуун нэһилиэгин баһылыга Л.В.Ефремова, үөрэх управлениетын специалиһа Г.Д.Федотов, лицей директора Г.И.Адамов эбэрдэлэтилэр.

Салгыы бөлөхүнэн бэйэни, идэни билиһиннэрин, девини көмүскээһин уонна студент олохтуттан кыраакый көрдөрүүлэр буоллулар. Студентка күүстэринэн бэртээхэй концерт көрдөрүлүннэ. Дьоро кизгэни олохтоох орто оскуола үөрэнээччилэрэ, Лев Колесов салайар “Айталы Куо” мода студията уонна “Дьөгөгөй” бөлөх кизгэттилэр.

А.Н.ДЬЯЧКОВСКАЯ,
производственной үөрэхтээһин маастара.

СУРУТАРГА ТИЭТЭЙИН!

Улууспут олобун-дьаһабын бары өттүнэн сырдатар “Сага олох” хаһыакка сурутаргыҥ умнума!

Сурутуу сыаната:
6 ыйга – 190 солк.
3 ыйга – 95 солк.
1 ыйга – 31 солк. 67 харчы.
Тэрилтэлэргэ 6 ыйга – 200 солк.

БААННЫК ДЫЛБАТА

Чурагчы салжынатынчаа кини баанньык үлэтэ быйыгы курдук тардылгыта суога. Үгэспитинэ атырдык ыйыгар катэна санабылгыт. Суох. Баалаан мйа аһан, алтынныга астардыт. . . .

Оттон нэһилинньэ катэнар. Бара сатаан, эппит-түтүтүн: "Хаһан үлэтир?" - диин хаһыат үлэтир-тэриттэн тийэ ыйыталаһалар. Ол эрэ буолбатах. Соторутаагыта кини баанньык үлэтир сыйыаннаа редакцияга сурук кирида. Онуоха автор (аата-аады-редакцияга сурук кирида) баанньык тобо үлэлэбэт быриччиналарин арыарга холонмут. Кыгастык кини маньык санжалары үлэстэр:

... 7 тыһ. нэһилинньэлээх улус кинин бири-суботок баанньыга сыл ахсын өрөмүөнүнэр аатыран, хой-утаан аһыллар. Быйыл бос ыйын 18 күнүттэн тохтоон баран, уһун сайынга болгомото ууруллубаха, өтөрүн үлэлэ-эбэт туруктаах. Бу сүрүн бири-чиниктигэр баанньык икки хаһаайынаа буолар уонна инниктин даһаны үчүгэйдик үлэтирэгэр уустуктардаах буолуу. Ол курдук, баанньык ис үлэтин тэрээһинэ, үлэлэтигэ "Сервис" МУП-ка (начальник И.Г.Макаров), оттон сылаас, тынны уунан уонна иттилли-тин хааччылы республика-таагы ОДХК ГУП Чурагчы-таагы филиалын (директор Е.И.Савин) эбэһиннэ. Быһата, баанньык дыэттин "Сервис" МУП, оттон котель-найын, уу емкостарын, га-раһын ОДХК ГУП бас билэ-лэр. Бу төрдүттэн сыһа-баһаары буолбут, ол кеннөрүлэн бири тэрилтэ дыһаайыгыгар бардаһына эрэ табыллыһык.

Дыйнэр, нэһилинньэбэ өгөнү оҥорор бу баанньык курдук ноһооттоох салаалары, улуустаагы муниципальнай тэриллим дыһаалтата, ОДХК ГУП-тан арааран ылан, бэйэ-этин тэрилтэтигэр бизибит үлэти, хааччылы хааччыста-тын лаппа тулсарар сыллаах-сорукутаах. Ол эрэри урут, ханныган да иһин, онун бу-бут, сөптөөх техникаларын, оттугунан, үлэтигэринэн ха-аччылан кэлбит баанньык (объекты) терүт тутта да: бири техникага, үбүлээһинэ суох уонна өтөрүнэн баар буолар кыага суох сага тэрилтэ саты-ыр "Сервис" МУП-ка бизибит сыһа. Саһан көрүт, билигин норуот ейдэбүлүгэр баанньы-гы үлэлэтээнчи "Сервис" МУП диин буолар да, ону үлэ-лэтигэ саамай тын болпуру-остарын, ол эбэтэр, оттугунан, уунан хааччылыһына, дыэбэ сылаһы бизирини быһаарар ОДХК ГУП филиала буолар. "Сервис" МУП бэйэтин өтүттэн баанньык дыэттин быстах ис өрөмүөнүн бүтэр-бит, оттон котельнайын өтүгэр сайынны сөөк-сөөк-сөөк үлэлэбэттэр да, хон-туруол, дыһаалта суоһуттан, ситэ оҥорботоктор. Ону ситэ-рингэ бу күнгэ диири үлэ саһалана илик. Салаалтара ээринэн, саһалы охсорго дыоннорго суох, үлэтигэр ула-хан объектарга, ыксаллаах үлэлэргэ сылдьаллар. Оһон даһаны: "Кыахпыт суох", - диин-тэн ураты эппиттэрэ суох ... - диин.

Сурук сүмүрүн уонна ки-риниктэһимитин да быһытынан, төрдүн-төбөтүн билэри редакциятан улуус-таагы ОДХК ГУП тэрилтэти-гэр тийэ сырттыбыт. Баста-тан, производственной-техни-ческой отдал начальнига Н.Н.Башарына кытта кэпсэ-бит:

— Отдел маастардар сайаалкаларын, котельнай-дарга барыахтаах үлэтири бы-лаанньы, оһор сөөтэй доку-ментацияларын оҥорор. Холо-бур, матырыйалла, ол ороску-ота, үлэтин кээмэйэ (объекта) бачча диин ааһан-суоттаан оҥорор. Үлэ туох да туо-раһына суох оһон барар, хон-туруолланар. Улахан кээмэй-дээх үлэ, капиталнай өрөмүөн иһин А.В.Смирников началь-никтаах теллоснаб отдела эппит-тир. Оттон быстах алды-аньыны туоратыһа, бытархай өрөмүөнүгэ аварийнай-ремон-тай диспетчерскэй сулууста (АРДС) биригээдэтэ сылдьар.

Чулаан, баанньык котель-найын бетоннуур, буорун-гра-вийын үлэтигэр, сваркатыгар смета оҥоһуллубута. Үлэ сайынгыттан саһаламьыта. Сүрүннээн бүтүтэ. Икки алды-аньыт оһоһу атын котелларын-нан солбуйлудут, 2 насос ула-рыһа, вентилятор оһордо, саһа дымосой турба туоруру-луна, фундамена оҥоһулун-на. Цемент суоһунан бетон-наһын үлэти ситэ илик. Оттон сылаһы бизирини тардыллыбыт сүрүн бириччинтэ билэр, ол эбэтэр, ууну сылыгар оһох тэ-сэрэ буолар. Ол смета доку-ментациятыгар кирибэккэ хаа-лан, оҥоһуллубатах, учуоттам-матах. Тастан үлэлэбэт дуоһа-бардаах дыон эппити эрэ оҥордохторо дии. Маны эрдэ саас маастардар, котельнай үлэтигэр көрөн эппиттэрэ буоллар, туоратыллар кыахта-ах ээ, - диир Николай Нико-лаевич.

Оттон билигин баанньык котельнайыгар мытыллар

үлэбэ быһаччы эппиттир ма-астар В.Е.Макаров: "Бири би-ригээдэм дыон араа "Чураг-чыстрой" объектарыгар үлэтин сылдьаллар. Бу нэһилээ иһинэн ити этиллэр котелу абырахты сатаан көрүлүт, ыксаахтаах атыннан сол-буйуохлут. Дыйнэбэтэ баар, эрдэ тэстэ туран, тохтоон хаа-лар ээ. Оһон хайды баара чуолкай, - диин хоруйдаата.

Бүтэһигэр директор Е.И.Савинга кирибит. Су-рук ис хоһоонун билиһиннэр-бит. Егор Ивановичтын кэп-сэтин сүрүннээн тэрээһин-хаһаайыстыбаннай үлэ тула буолла.

— "Сервис" МУП улуус иһинэн үлэтир муниципаль-най тэрилтэ. Ол бас билиити-гэр кини баанньык, гостиница курдук хааччылы, өгөнү оҥоруу социальнай объекта бизирлибэттэр. Баанньык дыэттин сылыһыга, уунан ха-аччылыга бары атын тэрилтэ-лэр курдук билигин кытта ду-оһабырынан үлэлэһтээхтэр. Ол тэрилтэһтэриттэн суох. Ону ол дыэбэккэ, сага тэрилтэ диин утары баран, өйөөн кэ-либит. Холобур, бу ааспыт кыстыкка, ол эбэтэр, баанньы-гы "Сервис" МУП бас билии-гэ ылбыт мйдарыгар оҥоһул-лубут өгө, хааччылы иһин төлөбүрүн ылбаха кэлибит, өсөс Дьокуускайга баар "Ма-рыкчааннаагы" гостиница ороскуотун эмиз билиги тэ-рилтэ уйуммута. Итинник ба-рыта 1 мал. солк. курдуктаах көмөнү оҥордубут. Аны техни-ката, уу баһар автомашината "бизирин" диин үрдүттэн дыһаайа оһороллор. Сыһа.Бастатан, уунан хаач-чылы тэрилтэбит бири сүрүн дыарыга буоларынан, төттөрүтүн бу өгөбүтүн кэһэтэ сатыыр интэриэстээхтэр.

Иккиһинэн, ОДХК бэйэтэ министерстволаах букатын туһунан тэрилтэ буолан тура-быт, киниэхэ эрэ бас бизир-бит. Уопсайынан, государ-ственной структурабыт. Оһон государственнай уонна мун-иципальнай бас билии дыэннэ-ри арааран өйдүөхтээхтэр. Уруккулун тыһынан дыһаайан кэһиһэр кэм буолбатах. Ба-анньык туһунан эһтээх, дыэ-ни иттиһи, уунан хааччылы өтө,кырдык, билиһинэ. Ко-тельнай билиги балансабыты-гар баар. Манна үлэ сайынгыттан мытыллыбыта, билигин саһалы туоратыһа, хаалбыты ситэрингэ үлэ ба-рар.

РЕДАКЦИЯТАН: Мызэстатигэр сылдьан билбипити-нэн-көрбүлүтүнэн уонна ити быһаарымалартан сизээдээн, манна бири чуолкайдаан кэһиһэр наада. Ол эбэтэр улу-ус кини баанньыга "икки хаһаайынаах" диин өйдөбүл сыһатын, оһоһо суоһун. Билэбит ээ, араас структуралаах бары тэрилтэлэр сылыһытынан, уунан бу ОДХК ГУП өгөһүнэн туһана оһороллорун. Оһон кини баанньыгы бас билэр "Сервис" МУП бири онуктар аһаһаннарыгар кири-сэр. Ити бири.

Иккиһинэн, күн-дүүл, бириэмэ мгар. Оһон бу дыон-сэргэ, нэһилинньэ катэнар болпуруоһа буоларынан даһаны, матырыйал бэһээккэ бэлэмнээн турдаһына хат-таан төһөн, маньыаха сыһыаннаах икки өрүттэн баанньык оттуллуутун дыһаатын ыйыталаһыт. Итинэн ОДХК ГУП филиалын кылаабынай инженерэ П.И.Макаров бу күнээргэ баанньык дыэтэ оттуллубутун, оттон ити үлэ-ахтыллыбыт котел өрөмүөнэ бу ый 10-м дыэки бүтэрин иһитиннэрлэ. Иккис өрүт, ол эбэтэр "Сервис" МУП на-чальнига И.Г.Макаров өскөтө ити сылаас ууну бизирэ кө-төл ситтэр эрэ, баанньык үлэлэтиллэр туруктаһарын эһтэ.

С.СМИРНИКОВА.

1948 сыллааха атырдык ыйыгар эһэбит Константин Роман Иннокентьевич Соци-алистической Үлэ Геройа буол-бута. Атырдык ыйыгар оло-роһ нэһилигэ Салпаас От

сотору конференциябыт буо-лар", - диибит. Ол курдук партияларын үрдүктүк тутал-лара. Сэрии үлэ ветерана Г.Д.Ефимов кытта бодо-руһара, Гаврил Дмитриевич

эн. Оннук сылдьан: "Сибээки үһүн бүтүтэ", - дыэтэбэ дуу, мин оһордубут мальба, шток, роза сибээкилэрбин үргээбит, өсөс үргүөбүн баайылааһын билэн тохтообут. Ону мин: "Бу

ҮЛЭНИТ КИНИ ӨЛӨН-ОХТОН БИЭРБЭТ

уонна оройуона Герой буолбу-тунан чыһэстэбиттэрэ. Эдэр үлэтигэр оһо эмиз хайбаһан мэгээл ылбылгыт диин кэһи-иллэрэ. Быйыл эһэбит Герой буолбута 55 сылыгар ахтыта сүрүй дыэннэр, эһэм туһунан кини үлэтин буолбаха, дыэ ис-тас үлэтин-хамнаһын су-руйуохлут баһарабын.

Нэһилинньэбэ дыонум-сэргэм туһугар диин эһэбит кыһаллара, хас муньах аһы көтүлүккэ сылдьан эһэбит субалиһа, ырытылара. Куо-рааха телекисор, дөһсөд туру-орсэ диин депутат буолан барсар ээ. Айаһан сылайыт да буоллар, эһэллэр эрэ бар-сан иһэрэ.Төһө да үөрбэ суоһу, нууччалы билбэтин иһин онтон оһох толлубат ээ. Салайааччылар кини эппит саһатын, тыһын бэйэлэрэ ну-уччалыга көһөрөн эбэтэр докумун оһорон илдьэллэ-р.Нэһилинньэбэ калар кэ-һилгэ аһан 1992 сылга таас дөһсөд туруорсубута. Дөһсөд билигин эһэбиттэһэй хай-ыскалаах, республиканскэй статус ылан,нэһилинньэбэ мытыллар бары үлэбэ көһөтүтүк кыттан, инникилэр аһаһаннарыгар сылдьар. Ро-ман Иннокентьевич тутуспут почта дыэттин, эһэбиттэ сылдьыбыт кини хонтуруатын, маһаһынын иннигэр сибээ-киһин чаһытталар. Хаһта да санитарнай массыһа оһор-субута. Дьонго-сэргэбэ сыһаана наһаа холку ээ, ки-ми да кытта иһирсбэккэ оһор-бута.

ССКП чилиһэ. Эһэллээх саллаата дыэбиккэ дылы, хара өлүөр дылы партия чилиһэ-бин дэнэрэ. "Партия саһы-лыбыт үһү, эн хайыһыт?" - диин дыэбэлэһэн ыйыттаах: "Мин партиябын кимизэ да бизирбэһим!" - диир. Пар-тийнай конференцияга оһох эрдэттэн бэлэмнэһэр. Пар-тия райкомун бастагы секретаря Илья Павлович Листиков эһэбин кытта сибээһин быс-пат ээ, муньаха калар эрэ киниэхэ наар сылдьара. Бири-дэ кэһиһигэр эһэм отун хаа-рын түһэрэ сылдьарын көрөн Илья Павлович: "Аны таһыма,

эһэбит туһунан эһэбит кэһи-ирэ, үлэтин сырдатара.

Дыэттигэр оһорон ылбат, куруук туһу эрэ үлэтин сылдь-ара: отук маһы бэлэмниһэр, саһаанньыра, үлэ көһүннэрин аһы тохтоло суох түсүһэн иһэрэ. 92 саһыгар дылы от-тосбута. Сарсыарда эрдэ сөрүүһүгэ кимон оһосор, сиз-нин Акулина Ивановна ох-сорго үөрэллэ. Оттуу сылдьан билигин хаһта эмэ сөтүөлэтэрэ. "Оһо сылдьан билигин да сөтүөлүүр этибит, очоһуна кини сыһыанар, сө-һиэ ылар. Ол тыһан баран со-тору таһаарыт, кэһини эмиз кимизикит буолла", - дии-рин сөһүлүр. Сизигэр Гав-риил Ивановича куруөнү ма-ньык тутар буол, сөһү очоһо алдыһапат дии-дии үчүтэй баһаайык көрдөрөн быһаара.

Сайынны оһуруот аһын оһордуу буоларына көмө бу-олар ээ. Улахан теллида ту-тан бизирбитэ. Наһаа сөһүлүүр аһа оһору ээ, хаһыгарачы ыһаан сиир. "Кыһыл аһы-тын сөһүлээбэһим", - дии-нээх. Тэллэйн сүт да дыһага сибээтэх аһым диин оһох сиб-бэт. Улахан хотонун таһынан кыра күрө оһорбута. Оһо бытархай оһуруохтун оһор-дуг диир. Оһо сөһүлүүр оһордор этибит. Кыра тыһан баран бөһө-таһа ээ да, 1998 с. улахан уу кэһэн, илдьэ бар-быта.

Билиги эһэбит үрэхтээбэ буоллар, улахан оһуруоттут буолуу ээ дии саныһын. Аг-роному булан, субэлэтэн, хор-туоппуйтар оһордуу кутара. Бири сайын хортуппуй отун быһаллар үһү диин иһэн, отун барытын быһыт ээ, ону кар-һиз Дария Абрамовна: "Кини туура тардан ылбат тына быс-пыт", - диин мөһүттэрэ. Ол-буор иһигэр сибээки үһүнүн хос сизинэрэ Марина, Даһа, Ваһа үргэри тынаһтарына буоһара: "Тыһымаһ, сир си-мэбэ чээч", диин. Сибээкини олус сөһүлүүр, оттоон кэһэн иһэн аһыах сибээкини үргээн аһалара. Күһөрү эрбэһини, хаһылаах оттору үргүүр, бах буолар сизэтин туһорар ди-

тобо сибээкилэри үргэтин?" - диин киллэрэн көрдөрбүтүм. Киним "Саха Сирэ" хаһыат корреспондента кэһиһигэр: "Кыһыһы сибээ-киһин үргэһиммин мөһүлээ оһоробун", - диибитин хаһыаха таһаарыт этилэр. Үлэтин-хамнаһын туһунан 90 саһыгар аһаллаах ыста-тыһага таһаарыттар.

Эһэбит наһаа балыһымсах ээ. Нэһилинньэбэ муньаха сылдьыһара.Кэһин мөһүлүүр дылы ууттан араһаах кийи-тигэр Анна Михайловнага аһ-сатары балыһыһара. Эһэбит туруорсан туруортарбыт тел-овизорын көрөр аһай ээ, ра-дионы иһтэрэ. Иһтэн, билэн баран, дыэ, күтүөтэ Саввин Дмитрий Петровичтын ыры-тан аһай биэрэллэр.

Аһыһар эбэбин Дария Абрамовна аһытаһаһына аһыга суох, иһтэбэс буолуу. Эбэбит билигин, тулааһа хаалбыллыгыгар, иһэбит тэһэ кийи, ол иһин "ийэ" диин иһ-тинник ыһыгарбыт. Наһаа холку майгылаах, сымнаһас сүрэхтээх ээ. Арһый көһлэ-ан сылдьан эрэ үлэтин бүтэрэ-оһор сылдьара. Эһэбит үлэ-тигэр көмөлөһөр: "Дайаһа баар буолан дыоруой буол-лум", - диир эһэбит. Билигин оһолортон иһтэбэс таньынарбаһа, аһалпатаһа.

Билиги эһэбит Социали-стической Үлэ Геройа Роман Иннокентьевич иһтэти оһоло-ро, сизинэрэ, хос сизинэрэ эһэбиттэр. Кини аһын түһэн бизирэ суохтаһарын билэ-лэр. Эһэбит субэтэ-амата, кэһиһир кэһсэһэ, аһыһалара хаһан да умнулубат тына өйгө хаалбыттар. Үлэни өрө тутуһу, үлэһит кийи өлөн-охтон бизирбэт, дыонго эһэлээх бу-олуһу, кийини ордук санаа-ман, кийиттэн иһтэбэс сананы-ман. Ол кийи иннэ дыэтэ, бу кийи маньык дыэтэ дыэмөһ, кимэ көһүстээх буолуһу, - диин билиһэ кэһсэ тыһын оһох умнулубат. Ону толо-руохтаһыт. "Үлэ - үөрүү! Үлэ - дыон!" - диин эһитинэн аһы-бын түмүтүүбүн.

Сизэ М.Дьячковская.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндүтүк саныһар аһабытын, эһэбитин, таайытын, хоту көһөрүлүү кыттылааһын, кырдыһас ветеринарнай бырааһы, Алаһар нэһилиэһин олохтоһун Слепцов Владимир Дмитриевичи 70 сыллаах үбүлүөһүнэн сүһүөһтээх бэйэбит сүгүрүһүн, тобукаах бэйэбит тонхойон туран ис сүрэхтэн истиник эбэрдэлиибит!

Үтүө санааһынан, ис сүрэхтэн кыһамныһынан, куруук билиги туспугар кыһалла, күүс-көмө буола сылдьаргар дириһ махталбытын тиздэбит.

Бары ыалласпатын, тумуу тумунун, сизиннэрин, оһолорун, аймахтарын алаһаһа сыһыаннарыгар уйдаран үһүн үйэлээх дьоллоох олоһу баһарабыт.

Оһолорун, кийитин, күтүөтүн, сизиннэрин, аймахтарын, Осиповтар, Трофимовтар, Ивановтар.

Д. П. КОРКИН ТӨРӨӨБҮТЭ 75 СЫЛЫГАР

УЛУУ ТРЕНЕРГЭ АНАЛЛААХ КИНИГЭ

Билыр-былыргыттан хайа саха кийитэ, уол оҕото күүстээх-уохтаах, быһыппастар былычыннаах, дараар сарыннаах бөбө-таба көрүгнээх буолуон баарбатабай? Ол иһин улуу тунах ыһахтарга, дьон-сэргэ тобуорууна мустар кэмигэр күүс быһыдар, ат бөбөлөр утарыта күөн көрсөн, күрөс былдьаһан аат-суол ылаллара. Кыайыт кийи үйэлэртэн үйэлэргэ уос номоҕо буолан кэпсээнтэн кэпсээнтэ, үтүөһүттэн үтүөһүттэ сылдыра. Дьэ ити түмүгэр халбас харата халсабайтан саҥалаан, кэлин саха ыччата биһирээбит, умсугуйан туран дьарыктаммыт көңүл тустуу көрүгэ сахалары кизг суолга таһаарар ситиһилиннэ. Ол курдук, биһиги албан ааттаах олимпиец уолаттарбыт, Чуралчы бөбөстөрө Павел Пинигин, Роман Дмитриев, Александр Иванов бэйэлэрин төрөөбүт Сахаларын сиригэр дуораччы Аан дойдуга ааттатан улахан билиини ылбыттара. Итиннэ барытыгар үтүөлээх-өнгөлөөх кийинэн, көңүл тустууну республикаҕа маңнайгы көбүлээччилэртэн биридэстэрэ, ССРС, РСФСР уонна Саха АССР үтүөлээх тренеры, республика оскуолаларын үтүөлээх учуутала, "Бочуот знага" уонна Октябрьскай революция орденнаар кавалердара Д.П. Коркин буолар. Бу үтүөкэн сэмэй кийи, улуу тренер, педагог төрөөбүт 75 сылын көрсө "Бичик" кинигэ кыһатыгар билиилээх спортивной журналист, поэт, "Диринг уоттарга" айар түмүгүн төрүттээбит Д.Д. Эверстов - Диринский "Тустуу туһа" диэн бэртээхэй кинигэтин, кэргэнэ Мария Константиновна уонна кыһа Анна Дмитриевна хомуйан, онотторон таһаатардылар.

Кинигэ ордук үүнэр кэнээри ыччакка, көңүл тустууну эрчийэр эдэр специалистарга,

тренердэргэ, спорду сэргээрээччилэргэ күндү бэлэх буолар. Манна биһиги Дмитрий Петрович эрайдаах-буруйдаах тулааһа оҕо сааһын олоһун кэрчик кэмин, төрөппүттэрин, чугас аһыныгас сүрэхтээх уруу-аймах дьонун, оскуолатаагы добоһторун туһунан суруллубутун аабыт. Көңүл тустуу саха сиригэр, ордук төрөөбүт-үөскээбит улууһугар Чуралчыга бастакы сэмэй хардылары онорон сайдан испитин ханна даҕаны сурулла, кэпсэнэ илиги билсэммит улаханник сэһээрбит. Ону таһынан автор улууска аан маңнай тариллибит көңүл тустуу секциятын үлэтэ саҥаламмыттан саҥалаан, бастакы күрэхтэһиилэр сэмэй ситиһилилэртэн тирээбэрэн сөбүмэр кыайылар хайдах кэлэн испиттэрин уустаан-ураннаан чопчулаан ааҕааччыга тириэрдэр.

Манна таһынан айылҕаттан айдарылаах дьобурдаах тренер үлэтин хара маңнайгыттан научнай төрүккэ олобуран, режими, кытаанах дисциплиинаны тутуһунанан ыппытын түмүгэр ситиһи баар буолбутун аабыт. "Чуралчыга көңүл тустуу ыччаты ой-санаа, эт-хаан өтүнэн чэгиэн-чөбүк гына иттигэ нэһилиэннэ кизг аранатын диринг ытык-табылын ылан, оройонго спорт атын көрүгнэрэ салгы сайдыыларга бөбө тирээбэрэн, өрүүтүн инники күөһүгэ испитэ" диэн саамай сөпкө этиллэр.

Бастакы көңүл тустуу күрэхтэһиилэрэ Чуралчыгаабы культура-сынналан дьэтигэр ытылларыгар, кийи баппат гына "лыык" курдук дьон мустара. Оҕолуун-уруулуун, кырдыаастыын-эдрэдиин бары сэһээрэн көрөр буоларбыт. Ким ама умнуобай Владимир Андросов күүлүмэх, сылбырба киришилэрин, Николай Захаров-Сахаачча ханнык

баҕарар балаһыанньаттан "өттүгү", "нырогу", "тэбиллэри", "мелнищелары", "защитива-ени" киминэн да хатыламмыттык, бэйэтигэр эрэ дьүөрэллэи чабылхайдык онорорун. Вячеслав Карпов кыайыга дьулуруун, Прокопий Шестаков ой-санаа өттүнэн уонна бэйэтин ураты дьобурунан угарсааччытын кыайарын. Ити кэмгэ ханна баҕарар, хас ыал айы көңүл тустуу күрэхтэһиитин туһунан олус астынан, өрө күүрэн туран кэпсэтэллэр.

"Тустуу туһа" диэн кинигэҕэ автор ордук тоһоҕолоон улуу тренер көңүл тустуу кизгэйгэ тахсарын наадатыгар, хара маңнайгыттан бэйэтигэр ураты сыалы-соругу турурунан үлээбитин ахтар. Тустуу курдук ыарахан спорт көрүгэр хас биридии тустуука аһаан-минэн дьарыктанарыгар бэйэтин методикатын онорон киллэрбитин билиэтир.

Мин бэйэм санаахтар Дмитрий Петрович иитээчи, үөрэтээчи педагог, тренер быһытынан, саҥа саҥалар тустуукарга кыайы үрдүк чыһаалыгар тахсалларыгар, ис кыһтарын уһугунанан уонна ону ситиһэллэригэр итэбили инэрэн, күүстээх эрэл үөскөтүтэ инникитин спортивной үрдүккэ тахсалларыгар төһүү буолбута саарбаҕа суох.

Ону таһынан, "тардынар эркин", "нустр", "ингари кирилиз", "охсор мас", "бүтэй баҕаналар" диэн тустууга аналаах дьэти спортивной снарядтары онотторбута, Союуска атын тустуу коллективтарыгар, секцияларыгар тарбанан "Коркин снарядтарын" аатын ыһан ылбыта. Кинигэни ааҕан баран биһиги билигин үлэтин-хамсы сылдыар тренердэр, эдэр специалистар уонна тустуука үтүгү биликтэрэ, инники чопчулукта суох үлэлэригэр сөптөөхтүк туһанмахтара диэн

эрэнэбит. Ол туһунан автор ордук бэлиэтээн диринг хорутулаах баҕа санааларын бэрт сөпкө суруйбут. Ону "Олоһум көңүл тустуу", "Ихис төрөөбүт дьым" диэн төбөлөргө ааҕан билсэххэ сөп.

"Тустуу туһа" кинигэни аахпыт эрэ кийи барыта улуу тренер олоһун, кийи ураты айымнылаах үлэтин, тустуу туһунан санаатын билсэххэ. Ордук Дмитрий Петрович кийи быһытынан сэмэин, иннигэр туруоруллубут сыалын ситиһэр дьүккүрдээбин, дьонтон ураты чорбойо сатаабатын, олус холкутун, ол эрэри үөрэнээччилэригэр, биригэ үлэтир дьонугар улахан ирдэбиллээбин итэһинэ элбэх ыччат дьону олоһо сөптөөх суолу булан сайдалларыгар төһүү күүс буолбутун билиэбэ. Манна таһынан Дмитрий Петрович бар дьонугар үтүөтэ, мин санаахтар көңүл курдук таптыр спортивной көрүгүн көмөтүнэн, биһиги сахалар курдук аҕыйах аһааннаах омук бэйэбитин үрдүктүк туттан, атын омуктары кытта бири кэрдиискэ туран кэпсэтэр-битигэр кыабы үөскөтүтэ буолар. Онон, биһиги кизг туттар кийибит Дмитрий Дмитриевич Эверстов-Диринский сырдык кэрдиһигэр аһаан кэргэнэ Мария Константиновна уонна кыһа Анна Дмитриевна бу кинигэни улуу кийибит Дмитрий Петрович Коркин үбүлүйүгэр сөп түбэһинэрэн таһаатарбытара үөрүүлээх суол. Көңүл тустуу төрөөбүт Сахатын сиригэр сайдарыгар, бэйэтин кырата суох суду талаанын киллэрбит улуу тренер айымнылаах олоһун кэпсир кинигэни ылангыт ааҕыт диэн сүбэлибин.

П. ФЕДОРОВ.

КҮНДҮ УЧУУТАЛБЫН АХТАН САНААН ТУРАН

Учуутал... Бу тыл сорохторго кыра, сорохторго кизг өйдөбүл буолар кимиз да кистэл буолбатах. Хас биридии кийи олоһор учуутал элбэҕи бизэбитэ меккүөрэ суох суол. Сыл ахсын алтынны ый бири кэрэ күнүгэр учууталлар быраһыныкытара буолар кэмин үөрэппит оҕолоро мэлдьи долгуйа көрсөбүт. Мин бэйэм учуутал буоламмын бу күнү өссө иһирэхтик ыһабын уонна мэлдьитин минигин үөрэппит учууталларбын ахта санымын. Оскуоланы бүтэрбиппит 25 сыл буолла, ол да буоллар ол кэмнэр бэҕэһээ буолан ааспыт курдуктар.

Биһиги интернат-оскуолаҕа олорон үөрэнэр буоламмыт сотору-сотору оҕолор састааптара, ону таһынан кийи сөбөр курдук учууталлар эмиз уларыйаллара. Билигин бачча бириэмэ ааспытын кэинэ, уонча оскуолаҕа учууталаан баран, ол уларыйылар дьингээх ис биричинилэрин дьэ биллэхпит дии?

Ол да буоллар учууталлар, хайдах да "ыарахан оҕолору" кытта "ыараханник" үлээбэтиртэн иһин, биһиги 10 сылы быһа бөбөйдөөн, таһаан улахан олох суолугар таһаарбыттара. Кинилэртэн биридэстэринэн буолар билигин Чуралчы улууһугар олорор Макаров Григорий Константинович. Кийи биһиксэ, тулааһа оҕолорго, чугас кийи, иһирэх сыһан, олох кырдыга диэн өйдөбүл интэригит кийинэн буолар. Григорий

Константинович баар буоллабына ханнык да иһирсэн, этиһин, тэриллибит ыарахан усулуобуйа барыта эйэ-дэмнээхтик аһара. Ол ыарахан оҕо саас үчүгэй кэмэрин аргыһа буолбут учууталбын билигин көрүстэбит эрэ бары ахта, махтана санымыт.

Биһиги учууталбытынан кизг туттабыт. Кийи аан маңнайгынан Саха сиригэр үөрэнээччилэр археологическай хамсааһыннарын төрүттээбит кийинэн билэр. Григорий Константиновичтын сылдыбыт экспедициябытын, походтутун хайдах умнуохлутуй? Биһиги, Тохо интернат-оскуоланын үөрэнээччилэрэ, ийэ-аҕа сылаас таппалыттан малпыт араас дьылҕалаах оҕолор, олох улахан аартыгар эрэллээхтик үктэнэрибитигэр кийи аҕалымы аһарах сыһана, убайдым улахан өйөбүлэ биһиксэ күүс-көмө, тирэх буолбуттара. Биһиги ону мэлдьи өйдүүбүт.

Мин тус бэйэм Григорий Константинович курдук чулуу учууталга, саха норуотун бири чабылхай, бастыг чыһаалыгар, бастыг кийиһигэр үөрэммиттэн аһааннабын. Биһиги күндү учууталбыт тух баар ойун-санаатын, билиитин-көрүүтүн, саниэтин-сылаатын уран туран, биһиксэ саха сахатынан кэрэтин аан бастаһынан өйдөбүтүн, саха куттаахлытынан кизг туттарга уһуйбутун, төрөөбүт түөлбөбитигэр, бири дойдулаахтарбытыгар бэринилээх буоларга илпигитигэр согуллубат, суураллыбат үтүөлээх эбит диэн сыаналы-

ыбыт. Хаһан да, ханна да буоллар Григорий Константинович эппит тылларын "уот хараха" эппит диэн оҕолор үгүстэрэ этэлэр. Ол кэмгэ кыргыттарга: "Тонумаг, халыыг ыстаанна кэпиг, уолаттар мэлдьитин ыарахан үлэни толоруохтаахтар, улахан дьону убаастаа", - диэбитин тоҕо эрэ атын учууталлартан кийин өйдөөн, чорботон хаалбыппыт. Уонча кийи сөбөр - ол саҥа ким ханнык үөрэххэ кириэн үөрэнээччилэр, олоһун инники өттүн бэлүһүктээн көрбүтүн биһиги билигин сөбөбүт эрэ.

Учууталбыт кийилин кыһамнылаах, истинг сыһана биһиксэ санаабытыгар күүс эбэрэ, инникигэ эрэл саҥара, эрдээхтик үрдүккэ дьулуһарга кынаттыыра. Кийи курдук учууталга үөрэнэн элбэҕи билибит, элбэх үчүгэйгэ үөрэнибит. Онон бу кэрэ кийиксэ, билигин учууталлар учууталларыгар, элбэх аһааннаах тулааһа, муммут оҕолор иһирэх аҕа таһаарыстарыгар уонна мин ахта саныыр кийибэр, күндү учууталларбар түгүнэнэн туһанан мунгура суох улахан махталбын этэбин. Олохтутугар улахан ситиһиилэри, үлүн дьоллоох олоһу, дьону-сэргэни, үөрэппит оҕолорутун үрдүккө-көтүгэ сылдыаргытыгар баҕарабын. Инникитин да Эн кыайыг-хотууг үлэ-этин, үөрүү-көтүүг үксэтин!

Е. СИДОРОВА,
СР үөрэҕиригитин
туйгуна, Ил Түмэн
депутата.

Радио тоҕо үлээбэтин уонна сорох нэһиликтэргэ "Саха сирэ" НИБК телевизорун бириилэрэ тоҕо кестүбэтэрин туһунан ыйылар суруктар биһиги редакциябытыгар киирээччилэр. Ол иһин биһиги Чуралчыгаабы телевидениенан уонна радионан бириин Кийин, дьон-сэргэ судургутук ааһы үөрэммитинэн телеыһа ыстаарсай электромеханигин Петр Петрович Посальскай көрсөн кэпсэттибит. Онуоха кийи манньк кэпсээтэ:

- Саха сириг бириилэрэ үгүс нэһиликтэргэ кестеллэр. Ол эрэри сорох нэһиликтэр аппараттара суох буолан кестүбэт. Ол курдук, Мугудай аппаратураһын ылан баран техникческэй өттүнэн эппиттээбит объекка, котельнайга туруоран, алдытан кибистэ. Онтон Армылаах от ыйын сүүрбэ биэс күнүгэр буолбут улахан этингэ холбоон биэрэн уматта. Ол биричингэ бири - дьалаҕай сыһан. Олохтоох дьаһалта

лэһэ, докумунун оноро сылдыбыт.

- Үлэтигэр-хамнаскытыгар дьаһалта өттүтэн тух көмөнү туруоруо эпитигит?

- Бастатан туран, нэһиликтэр дьаһалтанын өттүтэн ити эрдэ эппитим курдук эппитинистээх сыһан. Иккитинэн, үс үлэтигэр дьаһалта суох буолан, сыл ахсын дьэ куортамнаһарга күһэллэлэр. Онон, кийилэргэ олорор усулуобуйаларын быһаарарга улуус кийин дьаһалтатын көрдөһүөн этэ. Усугунан, улуус дьаһалтатын биһиги үрдүкү салаатытын, телевидитин уонна радионан бириин Кийин государственнай унитарнай тэригэтин кытары сөнгөһөн үлэтигэр баҕарабыт. Холбоур маллым Таатта улууһун дьаһалтата кийилэри кытары быһачы үлэһэн, дуоһаардаһан аппаратура бөрөтүн ыла.

- Дьэ уонна тэригэбит, үлэбит-хамнаскыт туһунан кэпсэ.

- Биһиги бэйэбит, бары идэлэригэр

ЛИЦЕНЗИЯ ЫЛЫАХНЫТЫН НААДА

баһылыктара ити үлүгүрдээх үбү төлөөн туран ыһылыбыт аныгы цифровой аппаратураһа эппитинистээхтик сыһааннаһан, сөптөөх дьэмнэ-уоту, үбүн көрөн анал үлэтигэр тутуохтарын наада. Кистэл буолбатах, нэһиликтэргэ аппаратуралар чаһынай дьэмэ эбэтэр тэригэ мунугар кыһаллалар. Хамнаһыгар сөбүлэстэххэ, аны ким да аппаратураҕа сыһарыллыбат, эппитинистээх суох. Бу аппаратура мэлдьи көрүүгэ-истингэ наадылар, программа расписаниятын көрөн каналын холбоон арааран биэрэн иһиликтээх, этингэ, тылга холбууттан туттунулуохтаах.

- Петр Петрович, "радио тоҕо үлээбэтигит?" - диэн биһиги ааҕааччыларбыт мэлдьи ыйыталлар. Итинэ эһиги тух диэн хардарыах этигитигит?

- "Сахателеком" ГУП Чуралчыгаабы филиала радионы усилителэ алдынан араарда. Биһиксэ салгы радиотын передатчыга аҕалылан монтаҕтанан турар. Онон лицензия ыллаһытына холбонусба.

- Онон, соторуаһыта НТВ канала кестэн испитэ дии, ити тоҕо сүтэн хаалла?

- Үлэтигэр частотатыгар көңүлэ суох эбикит диэн Москваабы Госвязьнадзортан кэпсэбон бардылар. Онон, манна уонна ити радиоба лицензия ыларга үлэ-

сыһааннаах анал үөрэхтээх дьоннор, электромеханиктар. Билигин лицензия ыһытыгар үлэһэ сылдыбыт. Материальнай-техникческэй базаны хангыты бэрээдэпинэн, иккис уонча Саха сириг каналларын пердэтиктара уларытыллыахтаахтар. Нэһиликтэргэ эби Саха сириг ылар аппаратура кэлиэхтээх. Нэһиликтэргэ туруорсан-танан биэрбит аппаратураларбытын ызов быһытынан баран көрөбүт-истэбит. Билигин бири эргэ УАЗ массыналананыбыт, соторуаһыта үрдүкү тэригэбит биэрбитэ. Ону маннаабы ГАИ-лар докумунугар туһунан уууска туруора иликтэр. Бу боллуруос быһаарылынар, анал график быһытынан нэһиликтэритин кэрийиэ итинэ даҕаны атын үгүс проблемаларытын быһаарыа этибит. Ити "сүүрэр строка" диэн биһиксэ кыра да буоллар харчы киллэрэр каналытынан буолла. Ол түмүгэр, быһыл сайын территориябытын, барыта бири гектар кэинээх сир, тийэр сэтканан төгүртүбүт. Хонтуорабытын өрөмүөннэнибит, аһын өгөрдүбүт, муостатын линолеумнаабыт.

- Петр Петрович, кэпсээнгит иһин махтал, үлэтигэр ситиһини баҕарабыт.

Р. СИБИРЯКОВА
кэпсэттэ.

ПРИКАЗ ВОЕННОГО КОМИССАРА ЧУРАПЧИНСКОГО УЛУСА "О ПРИЗЫВЕ ГРАЖДАН 1976 – 1985 г.р. НА ВОЕННУЮ СЛУЖБУ ОСЕНЬЮ 2003 г."

1. На основании Закона РФ "О воинской обязанности военной службе" на территории Чурапчинского улуса с 1 октября по 31 декабря 2003 г., провести призыв граждан на военную службу в ряды Вооруженных Сил Российской Федерации.

2. Явке на призывной пункт Чурапчинского улуса подлежат все граждане 1985 г.р., которым к дню призыва исполнилось 18 лет, а также граждане 1976 - 1984 г.р., у которых истекли отсрочки от призыва или не призванные ранее на военную службу по различным причинам, в том числе граждане, окончившие государственные образовательные учреждения высшего профессионального образования, прошедшие обучение по программе офицеров запаса.

3. Все граждане, подлежащие

призыву на военную службу в ВС РФ, обязаны прибыть на призывной пункт или военный комиссариат, в точно назначенные дни и часы, имея при себе нижеперечисленные документы: удостоверение личности, характеристика с места работы (учебы) в 2-х экз. на русском языке с печатью, справка с места учебы (работы), справка о составе семьи, документ об образовании, копия медполиса, копия свидетельства о рождении, 2 фотографии (3х4).

4. Граждане, подлежащие призыву на военную службу не получившие повестки, обязаны прибыть на призывной пункт в период с 13 по 17 октября 2003 г. Призывной пункт работает с 8.30 до 17.00 ежедневно.

5. Все лица, подлежащие призыву на военную службу, временно прибывшие на территорию Чурапчинского улуса,

обязаны незамедлительно возвратиться к месту постоянного жительства и явиться в военные комиссариаты городов и улусов постоянного жительства для прохождения призывной комиссии.

6. Граждане, своевременно не явившиеся или уклонившиеся от явки на призывной пункт, несут ответственность согласно действующему законодательству РФ.

7. Главам местных администраций - обеспечить оповещение, сбор, доставку граждан, подлежащих призыву, на призывную комиссию в полном составе под руководством помощников или ответственных должностных лиц.

8. На основании Закона Российской Федерации "О воинской обязанности и военной службе" руководители организаций, предприятий и учебных заведений обязаны освободить граждан,

подлежащих призыву, от работы и учебы на время, необходимое для прохождения призывной комиссии и обеспечить прибытие на призывной пункт.

9. Для обеспечения отправки призывников на Республиканский призывной пункт, заправку автотранспорта произвести за счет администрации улуса.

10. Для разъяснения жителям Чурапчинского улуса положений Закона Российской Федерации "О воинской обязанности и военной службе" по понедельникам и четвергам каждый недели с 14.00 до 17.00 в военном комиссариате Чурапчинского улуса проводить дни открытых дверей.

**ВОЕННЫЙ КОМИССАР
ЧУРАПЧИНСКОГО УЛУСА
ПОДПОЛКОВНИК И. ДАНИЛОВ.**

"СИТИМ"

"Ситим" маҕаһынҥа атыланар: оҕо, улахан киһи кыһынҥы тирии бачыыҥкалара, сапожжалара (Россия, Турция); сиидэс, сатыын, бязь, шифон, креп, атлас танас араастара: сыттык, матрац тиктэрэ; оҕуруо, постка, тесьма; пылесос, обогреватель уо. д. а. электро-табаардар; французскай иһит набордара; антресоллаах шифоньер, прихожай набора.

Кэлин, көрүн, атылаһын.

Билсэр тел. 42-542.

МАХТАНАБЫТ

Таптаһаах оҕобутун, кэргэммин аҕабытын, ырааппытын, убайын Тарабукин Иосиф Ивановичы 2003 сыл балаҕан ыйын 3 күнүгэр күн сириттэн соһуччу ыарахан ыарымтан сүтэрибт кутурбанаах күммүтүгэр, аһыбытын, хомолтобутун тэҥгэ үлэстибит күүс-көмө, өйөбүл буолбут бары аймактарбытыгар, табаарыстарбытыгар, ыкса ыалбытыгар Надежда, Лев Толстоуховтарга, Уолук биригэ үөрэммит, үлэстибит добоһторугар, оҕобут тифэх чааһыгар дизри олобун тифэх чааһыгар дизри олобун туһугар туруулаһыт Дирингизэби участкай балыһа кылабынай ыраһыгар А. П. Илларионоваҕа, балтыбытыгар В. В. Михайловаҕа, мед-сиэстэрэлэргэ Е. Пестереваҕа, А. Заровняеваҕа, В. Корякинаҕа, Г. Пинигинаҕа амарах санаалаах бары дьоммутугар мунура суох махтабытын тирдэбит. Эһизэ хаһан да ыары ыалласпатын, кыһалҕа кыһарыйбатын, үтүө санааҕыт уураабатын, бары эгэҥгэ дьоллоохтук-соргулаахтык олорун.

Ийэтэ, аҕата, кэргэнэ, оҕолоро, биригэ төрөөбүттэрэ.

АТЫЛДЫБЫТ

Икки бизи, аһыар сылгыны, эбэтэр Т-16, Т-25 тракторга атаһабын. Билсэр телефон: 29-487, Мырала.

Оҕолор, хойуу үттээх саха ынаһын атылдьыбыт эбэтэр бизэ атаһабыт. Билсэр тел. 42-284.

БИЛДЭРИИ

Карпов Степан Михайлович аатыгар 2003 с. балаҕан ыйын 16 күнүгэр Чурапчы сэл. бэриллэбит "УСЗН и Т" ВВ 4560612 № "Аҕа дойдуга сарийттын ветерана" удостоверение сулутунан димтэ суоһунан баһылар.

Биригэ үлэстибит дьуҕабытыгар Ольга Николаевнаҕа кэргэнэ, оҕолоругар Ньургунҕа, Айсенниҕа аҕалара, ийэтигэр Мария Прокопьевнаҕа, биригэ төрөөбүттэригэр таптаһаах уоллара

ВИНОКУРОВ Семен Семенович соһумардык күн сириттэн барбытынан диринг кутурбаммытын тирдэбит.

Валентина, Ира, Иза, Ира.

Таптаһаах ырааппыт, убайыт Чурапчыттан төрүттээх, Дьукуускай куоракка олорор

КРИВОШАПКИН Владимир Николаевич соһумардык өлбүтүн туһунан билэр дьонугар, биригэ үөрэммит табаарыстарыгар биллэрэбит уонна ийэтигэр эдэҥийитигэр Экулуунгэ, кэргэнугэр Галина Александровнаҕа, балтыгар Ольга Николаевнаҕа диринг кутурбаммытын тирдэбит.

Аймактара Монастыревтар, Сивцевтар, Филипповтар.

Мугудай төрүт олохтооҕо колхознай-совхознай тутуу активнай кыттыһааҕа үлэ, тыһыл ветерана

ПЕРМЯКОВ Данил Данилович өлбүтүн кыһыгар "Сакателеком" ГУП Чурапчытаагы филиалын директора Светлана Даниловнаҕа, күтүгүгэр Григорий Прокопьевич Васильевтарга, бары аһын оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, кийинитэригэр, күтүгүгүгэр, чугас аймактарыгар диринг кутурбаммытын тирдэбит.

Варвара Прокопьевна Дьячковская дьэ кэргэттэрэ.

Күндү ийэбит, кэргэним, кийинилит, Төлөй нэһилиэгин олохтооҕо

ПАВЛОВА Наталья Николаевна ыарахан ыарымтан алтынны 7 күнүгэр өлбүтүн дирингник курутууан туран бары аймах-билэ дьонугар, дьуҕаларыгар иһитинэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, Коркиннар, Ивановтар, Максимовтар, Игнатьевтар.

Кутурбанаарын тирдэбэлэр:

– Наталья Ивановна соһумардык өлбүтүн оҕолоругар, биригэ төрөөбүттэригэр, кийинилэр дьэ-кэргэттэригэр аймактара Крюкова А. И., Дьячковскайдар, Поповтар, Охлопковтар.

– Биригэ үлэлиир коллегаларытыгар Елена Васильевнаҕа, Татьяна Васильевнаҕа, Галина Ивановнаҕа кийинитэрэ, санҕастара Наталья Николаевна өлбүтүн "Кустук" үтүһаан коллектива.

– Күндү балтылара, эдэҥийдэрэ Наталья Николаевна өлбүтүн кэргэнугэр Максим Васильевичка, оҕолоругар Айтаҕа, Мотыҕа, Күнэйгэ, хотунугар Олбонаҕа, кийи оҕолоругар эдэҥийэ, күтүгэ, убайдара, санҕастара, балтылара, ырааата.

Күндү кэргэним, ийэбит, аҕабыт Кытаанах нэһилиэгин олохтооҕо

МОНАСТЫРЕВА Вера Дмитриевна үтүһаан ыарахан ыарымтан өлбүтүн дирингник курутууан туран бары билэр дьонугар, табаарыстарыгар иһитинэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кийинитэ, сиэнэ.

Кутурбанаарын тирдэбэлэр:

– Күндү эдэҥийдэрэ, балтылара Вера Дмитриевна үтүһаан ыарахан ыарымтан өлбүтүн кэргэнугэр Владимир Николаевичка, оҕолоругар, сиэнугэр балта, убайдара, ырааатара Барааковтар, Лукосцевтар.

– Биригэ үөрэммит табаарыстара, дьуҕалара Монастырева (Барашкова) Вера Дмитриевна өлбүтүн кэргэнугэр, оҕолоругар, кийинитэрэ, сиэнугэр, биригэ төрөөбүттэригэр, аймактарыгар Кытаанах орто оскуолатын 1974 с. выпускниктара.

– Монастырева Вера Дмитриевна эмискэ ыалдьан өлбүтүн дьэ кэргэнугэр Поповтар, Алексеевтар, Лонгиновтар, Сорокумовтар.

– Биригэ үлэлиир-коллегаларыгар, табаарыстарыгар кийи кэргэнэ Вера Дмитриевна үтүһаан ыарахан ыарымтан өлбүтүн Владимир Николаевичка, кийи оҕолоругар, аймактарыгар РЭС коллектива, профкома.

– Таптаһаах ийэлэрэ, эбэтэр Вера Дмитриевна ыарахан ыарымтан олохтон тусраабытынан уолугар Воваҕа, кийинитэр Милаҕа, сиэнугэр Стасика, кэргэнугэр, аймактарыгар Вова биригэ үөрэммитэрэ, учуутала Галина Михайловна.

– Кийинитэригэр, санҕастарыгар Лукосцева Анастасия Дмитриевнаҕа таптаһаах балта Монастырева Вера Дмитриевна өлбүтүн аймактара Романовтар, Павелсатар, Никитиннар, Поповтар, Варламовтар.

– Кытаанах нэһилиэгин олохтооҕо "Ньургундэ" үтүһаан урукку үлэһитэ Монастырева Вера Дмитриевна ыарахан ыарымтан өлбүтүн кэргэнугэр Владимир Николаевичка, оҕолоругар Вячеславка, Прасковьяҕа, Владимирга, кийинитэр Людмилаҕа, сиэнугэр Стасика, биригэ төрөөбүттэригэр, бары аймактарыгар Кытаанах нэһилиэгин дьаһалтаҕа, "Ньургундэ" үтүһаан, участкай балыһа, культура дьэтиин коллектива.

– Кытаанах нэһилиэгин олохтооҕо Монастырева Вера Дмитриевна ыарахан ыарымтан олохтон тусраабытынан кэргэнугэр Владимир Николаевичка, оҕолоругар В.С. Яковлев-Далан аһынан Кытаанахтаагы орто художественнай эстетическай оскуола коллектива.

– Таптыр күндү ийэтэ Монастырева Вера Дмитриевна ыарахан ыарымтан күн сириттэн суох буолбутунан уолугар Славаҕа биригэ үөрэммит оҕолоро.

– Ийэтэ өлбүтүн байаһынан үлэһитэригэр Владимир Владимировичка, кийи кэргэнугэр, оҕолугар, аҕаһыгар олохтооҕо ЖОХ коллектива.

– Эдэҥийэ Вера Дмитриевна өлбүтүн биригэ үлэлиир коллегаларыгар Барашкова Надежда Дмитриевнаҕа РФ пенсияҕа фондатын Чурапчы улуусундаагы управлениетын коллектива.

– Вера Дмитриевна өлбүтүн кэргэнугэр Владимир Николаевичка, оҕолоругар, биригэ төрөөбүттэригэр Чурапчыттан Мария, Иван Охонешниковтар, Чыппаратан Ольга, Николай Гоголевтар.

Күндү оҕобут, ырааппыт, убайыт Дьукуускай куорат олохтооҕо

МАКАРОВ Дмитрий Дмитриевич (Минкилээй) хомолтооскутук өлбүтүн дирингник курутууан туран аймактарытыгар, табаарыстарытыгар тирдэбит.

Аҕата, ийэтэ, убайдара, эдэҥийэ, балта.

Кутурбанаарын тирдэбэлэр:

– Оҕолоро Дмитрий Дмитриевич өлбүтүн эдэҥийитигэр Макарова Клара Васильевна, күтүгүгүгэр Дмитрий Дмитриевич Макаровтарга эбэтэр Ульяна Дмитриевна, Кузьминнар, Дьячковскайдар, Винокуровтар, Романовтар.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,
Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редактор – 41-332, отдалар – 41-265.
E-mail: sanaoloh@churap.sakha.ru

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствотэ, Чурапчы улуусун "Саһа олох" редакционной-издательскай холбоһук Государственный учреждение. Маассабой информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуруоһулааһын уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ СР региональной управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрациалаһыт нүмэрэ – ПИ №19-0423.

"Саһа олох" редакционной-издательскай холбоһук ГУ. Офсетнай бэчээт. Саһааһын №116. Тираж 1733. 8. 10. 2003 с. бэчээккэ бэриллэнэ.

Автор суругар этиһэр санаа редакция позициятыгар кэлди сеп түбүһэр буолбатах. Сурукка ыйылар чохчылар кырдыктаахтарыгар эппиэттэһи автор тус байэтэ сүтэр.